

การค้าข้าวโพคภายในประเทศ

ประเทศไทยเริ่มปลูกข้าวโพคเมื่อประมาณ พ.ศ. ๒๒๓๐ - ๒๒๓๑ (รายละเอียดกล่าวไว้ในบทที่ ๒) และเพิ่งจะมีการขยายตัวอย่างมากในปี พ.ศ. ๒๔๕๕ ผลผลิตของประเทศไทยจำนวน ๑๑๕,๐๐๐ เมตริกตัน เพิ่มขึ้นปี พ.ศ. ๒๔๕๖ ซึ่งมีผลผลิตจำนวน ๒๔,๐๐๐ เมตริกตัน ถึง ๔๓,๐๐๐ เมตริกตัน หรือร้อยละ ๒๕.๑๑ และมีมูลค่าการส่งออกเพิ่มขึ้น ๑๔ ล้านบาท โดยเพิ่มจาก ๘ ล้านบาทในปี พ.ศ. ๒๔๕๔ เป็น ๕๔ ล้านบาทในปี พ.ศ. ๒๔๕๕^๑ ในปี พ.ศ. ๒๔๕๕ ภาวะการค้าข้าวโพคในประเทศไทยเริ่มมีความสำคัญขึ้น การซื้อขายข้าวโพคในประเทศส่วนมากเป็นการซื้อเพื่อส่งออกขายต่างประเทศ การบริโภคในประเทศมีน้อยเนื่องจากประชาชนโดยทั่วไปบริโภคข้าวเป็นอาหารหลัก ส่วนข้าวโพคใช้เป็นอาหารสัตว์และเพิ่งจะนิยมใช้กันเมื่อประมาณ ๓-๔ ปีที่ผ่านมา เนื่องจากข้าวและปลายข้าวซึ่งใช้เป็นวัตถุดิบสำหรับผลิตอาหารสัตว์ส่วนใหญ่ของประเทศไทยมีราคาแพง ผู้ผลิตอาหารสัตว์จึงใช้ข้าวโพคเป็นวัตถุดิบแทน อัตราการใช้ข้าวโพคภายในประเทศในอดีตมีประมาณร้อยละ ๒๐ ของจำนวนผลผลิตข้าวโพคทั้งประเทศหรือประมาณ ๓-๔ แสนเมตริกตัน และเพิ่มขึ้นเป็น ๑ ล้านเมตริกตันในปี พ.ศ. ๒๔๖๐ และมีแนวโน้มว่าจะเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ เนื่องจากข้าวและปลายข้าวซึ่งใช้เป็นวัตถุดิบมีแนวโน้มว่าจะมีราคาสูงขึ้นตามภาวะเศรษฐกิจที่กำลังสูงขึ้นตามราคาน้ำมัน ปัจจุบันการ

^๑ กังวาท ตันติพงษ์ค่อนันต์, "การส่งออกสินค้าเกษตรไทย", วารสารสมาคมพ่อค้าข้าวโพคและพืชพันธุ์ไทย (กัญยายน ๒๕๑๕), หน้า ๒๖.

ใช้ชาวโศกเป็นวัตถุดิบในทางอุตสาหกรรมในประเทศคงมีเฉพาะ การผลิตอาหารสัตว์เท่านั้น
ยังไม่มีกรรมนำชาวโศกไปใช้ผลิตสินค้าอื่น ๆ

การค้าชาวโศกภายในประเทศ มีบุคคลหลายฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องดังนี้

๑. ชาวไร่ชาวโศก
๒. พ่อค้าท้องถิ่น
๓. พ่อค้าชายส่ง
๔. พ่อค้าจรหรือพ่อค้านอกท้องถิ่น
๕. ตัวแทนผู้ส่งออกและตัวแทนของนายหน้าค้าต่างประเทศ

นอกจากบุคคลต่าง ๆ ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับการค้าชาวโศกภายในประเทศแล้ว
ยังมีหน่วยงานซึ่งเกี่ยวข้องโดยตรงกับการค้าชาวโศกภายในประเทศ คือ

๑. สหกรณ์ท้องถิ่น
๒. ชุมชมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย
๓. องค์การตลาดเพื่อเกษตรกร

ช่องทางจำหน่ายชาวโศก การจำหน่ายชาวโศกมีลักษณะคล้ายกับการจำหน่ายผลผลิต
เกษตรกรรมอื่น ๆ คือ ได้รับอิทธิพลจากพ่อค้าคนกลาง เป็นส่วนมาก ชาวไร่ส่วนมากมี
ทุนน้อยและอยู่กระจัดกระจายไม่มีการรวมตัวเพื่อสร้างอำนาจต่อรอง การจำหน่าย
ชาวโศกให้แก่ผู้บริโภครวมกันเป็นภาระของพ่อค้าคนกลาง แต่มีชาวไร่บางส่วนที่สามารถ
รวมตัวกันได้ โดยจัดตั้งเป็นสหกรณ์ดำเนินการจำหน่ายชาวโศกในนามของสหกรณ์โดย
ผ่านทางชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย ซึ่งนับว่าเป็นผลดีแก่ชาวไร่เอง เนื่องจาก
ไม่ต้องจำหน่ายชาวโศกผ่านพ่อค้าคนกลาง ช่วยให้การขายชาวโศกได้ราคาดีขึ้น

กล่าวโดยสรุปช่องทางจำหน่ายชาวโศกแบ่งออกได้เป็น ๒ ช่องทาง คือ

๑. การจำหน่ายผ่านพ่อค้า
๒. การจำหน่ายผ่านสหกรณ์

การจำหน่ายผ่านพ่อค้า การจำหน่ายข้าวโพดผ่านพ่อค้า เป็นช่องทาง การจำหน่าย ที่นิยมมากที่สุด เนื่องจากพ่อค้าส่วนมากจะเข้าไปรับซื้อข้าวโพดถึงไร่ข้าวโพด ทำให้ชาวไร่ ได้รับความสะดวกสบายไม่ต้องขนข้าวโพดออกจากไร่ไปขายที่ตลาด สาเหตุสำคัญอีกประการ หนึ่งคือ ชาวไร่ส่วนมากกู้เงินพ่อค้าลงทุนปลูกข้าวโพด เมื่อถึงฤดูเก็บเกี่ยวจึงจำเป็นต้อง ขยายข้าวโพดให้พ่อค้า เป็นการชำระเงินกู้และดอกเบี้ย พ่อค้ารับซื้อข้าวโพดจากชาวไร่มี หลายประเภท ดังนี้ °

๑. พ่อค้าท้องถิ่น หมายถึง พ่อค้ารับซื้อข้าวโพดที่ภูมิลำเนาอยู่ในท้องถิ่นที่มี การปลูกข้าวโพด พ่อค้าท้องถิ่นอาจจะลงทุนปลูกข้าวโพดและพืชเกษตรกรรมอื่น ๆ ด้วย โดยทั่วไปพ่อค้าท้องถิ่นจะมีอาชีพอื่นด้วย เช่น ขายเครื่องอุปโภคบริโภค เกษตรหรือขายสินค้า เบ็ดเตล็ด ฯลฯ พ่อค้าท้องถิ่นมีลักษณะพิเศษคือ เป็นคนในท้องถิ่นมีเงินทุนสำหรับให้ชาวไร่ กู้ยืม และมักเข้าไปรับซื้อข้าวโพดถึงไร่ข้าวโพด จากเหตุผลที่พ่อค้าท้องถิ่นเป็นคนในท้องถิ่น มีความคุ้นเคยกับชาวไร่เป็นอย่างดี และมีความผูกพันด้านเงินทุนต่อกันทำให้พ่อค้าท้องถิ่น สามารถรวบรวมข้าวโพดจากชาวไร่ได้จำนวนมาก แม้แต่ชาวไร่รายเล็ก ๆ แต่ก็อยู่ใน ลักษณะการเอาเปรียบชาวไร่ กล่าวคือ ก่อนฤดูการเพาะปลูกชาวไร่ที่ไม่มีทุนปลูกข้าวโพด จะขอกู้เงินจากพ่อค้าท้องถิ่น โดยตกลงชำระเงินต้นพร้อมดอกเบี้ยเมื่อเก็บเกี่ยวข้าวโพด แล้ว ชาวไร่บางคนอาจจะขอกู้เงินพ่อค้าท้องถิ่น เพื่อซื้อเครื่องอุปโภคบริโภคในระหว่าง ฤดูกาลเก็บเกี่ยว โดยมีเงื่อนไขการชำระคืนเงินต้นและดอกเบี้ยหลังฤดูการเก็บเกี่ยว เช่นกัน ดังนั้นหลังจากเก็บเกี่ยวข้าวโพดแล้วชาวไร่ต้องกันข้าวโพดส่วนหนึ่งไว้ชำระหนี้ ซึ่งพ่อค้าบางรายอาจจะรับซื้อข้าวโพดตามราคาตลาดในขณะนั้นแล้วหักหนี้ แต่บางรายอาจจะ รับชำระหนี้เป็นข้าวโพดตามที่ตกลงกันไว้ว่าจะชำระหนี้เป็นข้าวโพดจำนวนเท่าใด การรับ

° ประสิทธิ์ รั้งสฤษฏ์กุล และ นทีทิพย์ กระสิน, การผลิตและการค้าข้าวโพด,

ซื้อข้าวโพดของพ่อค้าท้องถิ่นมักจะเป็นราคาที่เขาเปรียบชาวไร่โดยคิดราคาหักค่าใช้จ่ายในการขนส่ง เนื่องจากเขาไปรับซื้อข้าวโพดถึงไร่ ชาวไร่ที่ไม่สะดวกในการขนข้าวโพดออกไปขายที่ตลาดต้องยอมขายข้าวโพดให้พ่อค้าท้องถิ่น ชาวไร่ที่มีไร่ข้าวโพดอยู่ไกลเส้นทางหลวงแผ่นดินจะขายข้าวโพดได้ราคาต่ำ ในปี ๒๕๑๘ ข้าวโพดของชาวไร่ที่อยู่ไกลเส้นทางหลวงแผ่นดินขายได้ราคาประมาณกิโลกรัมละ ๑.๖๐ บาท สำหรับไร่ที่อยู่ใกล้เส้นทางหลวงขายได้ราคากิโลกรัมละ ๑.๘๕ บาท^๑

ถึงแม้ว่าพ่อค้าท้องถิ่นจะเป็นตัวกลางในการซื้อขายข้าวโพดที่เขาเปรียบชาวไร่ แต่พ่อค้าท้องถิ่นก็เป็นตัวกลางที่สำคัญ คือเป็นผู้ที่ให้ทุนแก่ชาวไร่ในการปลูกข้าวโพดและเป็นผู้รวบรวมข้าวโพดจากแหล่งเพาะปลูกที่กระจุกกระจายให้รวมอยู่ในที่เดียวกัน ทำให้ระบบการซื้อขายในท้องถิ่นต่อไปกระทำได้สะดวกขึ้น

๒. พ่อค้าขายส่ง หมายถึง พ่อค้าซึ่งตั้งร้านรับซื้อข้าวโพดอยู่ตามตลาดในแหล่งปลูกข้าวโพดในจังหวัดต่าง ๆ พ่อค้าขายส่งไม่เข้าไปรับซื้อข้าวโพดถึงไร่ แต่จะรอให้ชาวไร่ขนข้าวโพดออกมาขายหรือรับซื้อต่อจากพ่อค้าท้องถิ่นเพื่อรวบรวมข้าวโพดส่งกรุงเทพฯ โดยปกติพ่อค้าขายส่งจะไม่ปล่อยเงินกู้ให้ชาวไร่ เนื่องจากพ่อค้าขายส่งต้องใช้เงินทุนจำนวนมากในการรับซื้อและการเก็บข้าวโพดไว้รอขายเมื่อมีราคาแพง เหตุผลอีกประการหนึ่งที่พ่อค้าขายส่งไม่ปล่อยเงินกู้ให้ชาวไร่ เพราะพ่อค้าขายส่งไม่สนใจคนในท้องถิ่นไม่มีความคุ้นเคยกับชาวไร่ แต่พ่อค้าขายส่งอาจจะให้เงินกู้แก่พ่อค้าท้องถิ่น

ข้าวโพดที่พ่อค้าขายส่งรวบรวมได้จะขายต่อให้กับผู้ส่งออกหรือตัวแทนผู้ส่งออกหรือนายหน้าซึ่งรับซื้อข้าวโพดเพื่อผู้ส่งออก การซื้อขายในระดับนี้จะอาศัยหลักความต้องการ

และการสนองตอบ (Demand and Supply) ในการกำหนดราคา โดยผู้ส่งออก หรือผู้ซื้ออื่นจะแจ้งราคารับซื้อให้พ่อค้าขายส่งทราบ ถ้าพ่อค้าขายส่งพอใจขายก็จะส่งข้าว- โภคให้ แต่ในปัจจุบันพ่อค้าขายส่งมักจะกักข้าวโภคไว้รอขายเมื่อตลาดมีความต้องการสูง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระบบการจัดสรรโควตา พ่อค้าขายส่งรู้ว่าเมื่อใดความต้องการ ข้าวโภคจะสูงโดยดูจากจำนวนโควตาที่จะต้องส่งมอบ การกักตุนเพื่อเก็งกำไรของพ่อค้า ขายส่งในบางปีมีมากเกินไปจนทำให้ราคารายภายในประเทศสูงกว่าราคาในตลาดโลกของต่างประเทศและในบางปีผู้ส่งออกไม่สามารถรวบรวมข้าวโภคได้ตามกำหนดส่งมอบ เกิดผลเสีย แก่การค้ากับต่างประเทศได้

๓. พ่อค้าจรหรือพ่อค้านอกท้องถิ่น หมายถึง พ่อค้าที่ตระเวนรับซื้อข้าวโภค ตามแหล่งปลูกข้าวโภคทั่ว ๆ ไปไม่ตั้งแหล่งซื้อเป็นหลักแหล่ง ชาวไร่รายเล็ก ๆ พอใจ ขายข้าวโภคให้พ่อค้าที่รับซื้อข้าวโภคถึงไร่ เพราะแต่ละรายมีข้าวโภคปริมาณไม่มากนัก การนำข้าวโภคไปในตลาดหรือแหล่งรับซื้อของพ่อค้าประเภทอื่นสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายมากและไม่สะดวก

พ่อค้าจรหรือพ่อค้านอกท้องถิ่น เมื่อรวบรวมข้าวโภคได้แล้วจะนำไปขายให้แก่ บรรดาตัวแทนรับซื้อของผู้ส่งออกหรือบรรดานายหน้า ค่าจ้างที่คอยรับซื้อข้าวโภคตามศูนย์ รับซื้อต่าง ๆ

ศูนย์รับซื้อหรือหน่วยรับซื้อ หมายถึง แหล่งที่มีพ่อค้าหรือตัวแทนผู้ส่งออกตั้ง หน่วยรับซื้อข้าวโภค เพื่อความสะดวกในการรับซื้อและการเก็บรักษาข้าวโภค การรับ ซื้อข้าวโภคในกรุงเทพฯ ผู้ขายจะต้องเสียค่าใช้จ่ายในการขนส่งเข้าไปในกรุงเทพฯ ซึ่ง การจราจรติดขัดมากและต้องเสียเวลาในการขนส่งมากกว่าปกติ เนื่องจากมีการจำกัด เวลาการเดินรถบรรทุกในกรุงเทพฯ ทางด้านผู้ซื้อก็ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการเก็บรักษาสูง พ่อค้าส่งออกจึงนิยมตั้งหน่วยรับซื้อต่างจังหวัดซึ่งอยู่ใกล้แหล่งปลูกข้าวโภค ศูนย์รับซื้อใน ปัจจุบันที่สำคัญได้แก่

๑. ศูนย์รับซื้อ อำเภอนาทวี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
๒. ศูนย์รับซื้อ วัดมณีชลขันธ์ จังหวัดลพบุรี

๓. ศูนย์รับซื้อ วัดเชิงท่า จังหวัดลพบุรี

๔. ศูนย์รับซื้อ อำเภอบึงสามพัน จังหวัดสระบุรี

ศูนย์รับซื้ออำเภอบึงสามพัน จังหวัดสระบุรี หรือยุรยาในปัจจุบันเป็นศูนย์รับซื้อที่ใหญ่ที่สุดและสำคัญที่สุดในประเทศ เนื่องจากอยู่ใกล้กับกรุงเทพฯ และในขณะเดียวกันอยู่ใกล้แหล่งปลูกข้าวโพด ข้าวโพดส่วนใหญ่ที่ผ่านเข้าศูนย์รับซื้ออำเภอบึงสามพัน จะมาจากแหล่งผลิตในอำเภอบึงสามพัน จังหวัดสระบุรี นอกจากนี้จะมาจากจังหวัดลพบุรีและจังหวัดเพชรบูรณ์ ตารางข้างล่างนี้ แสดงปริมาณข้าวโพดที่ผ่านศูนย์รับซื้ออำเภอบึงสามพันในแต่ละเดือนระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๑๖/๑๗ ถึง ๒๕๑๘/๑๙

ตารางที่ ๔ ปริมาณข้าวโพดที่ผ่านศูนย์รับซื้ออำเภอบึงสามพันในแต่ละเดือนระหว่างปีการค้ำ ๒๕๑๖/๑๗ ถึง ๒๕๑๘/๑๙

หน่วย : ตัน

เดือน	๒๕๑๖/๑๗	๒๕๑๗/๑๘	๒๕๑๘/๑๙
สิงหาคม	๘๓, ๘๓๕	๒, ๕๒๐	๕๘, ๕๖๐
กันยายน	๖๘, ๘๓๕	๘๘, ๓๒๐	๖๘, ๖๒๕
ตุลาคม	๑๒๙, ๒๕๕	๕๘, ๓๓๕	๑๒๓, ๒๕๕
พฤศจิกายน	๑๖๗, ๖๕๕	๑๐๘, ๒๕๐	๑๑๘, ๒๕๕
ธันวาคม	๑๑๗, ๒๓๐	๘๐, ๕๐๕	๑๕๓, ๗๖๕
มกราคม	๕๘, ๒๒๐	๗๕, ๖๖๐	๘๑, ๐๑๕
กุมภาพันธ์	๖๖, ๖๕๕	๗๒, ๕๑๕	๕๖, ๕๕๕
มีนาคม	๑๐, ๖๖๕	๓๕, ๓๖๐	๓๓, ๓๕๐
เมษายน	๑, ๐๕๕	๒๑, ๑๕๐	๑๕, ๐๐๕
พฤษภาคม	๓๖๐	๓๒, ๕๓๐	๑๕, ๓๓๕
มิถุนายน	๓๐	๕, ๕๕๕	๑๘, ๓๓๐
กรกฎาคม	—	๕๐	๑๐, ๐๘๐
รวม	๗๖๗, ๘๖๕	๖๒๑, ๕๘๐	๗๕๒, ๕๓๐

ที่มา : รายงานการศึกษาข้าวโพด มีนาคม ๒๕๒๐

กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์

จากตัวเลขปริมาณข้าวโพดที่ผ่านศูนย์รับซื้ออำเภอท่าเรือในตารางที่ ๔ เทียบกับปริมาณการส่งข้าวโพดออกทั้งสิ้นของปี พ.ศ. ๒๕๑๖/๑๗ ถึง ๒๕๑๘/๑๙ จะเห็นว่า ศูนย์รับซื้ออำเภอท่าเรือมีความสำคัญต่อการค้าข้าวโพดในประเทศมาก เนื่องจากเคยมีการซื้อขายเป็นจำนวนมากถึงร้อยละ ๕๑.๐๕ ของการส่งออกทั้งสิ้นในปี ๒๕๑๖/๑๗ รายละเอียดปรากฏในตารางที่ ๕ ดังนี้

ตารางที่ ๕ เปรียบเทียบปริมาณข้าวโพดที่ผ่านศูนย์รับซื้ออำเภอท่าเรือกับปริมาณการส่งออก

หน่วย : ตัน

ปี	ปริมาณข้าวโพด ผ่าน ศูนย์รับซื้ออำเภอท่าเรือ	ปริมาณการส่งออก	เทียวยัตรา ร้อยละ
๒๕๑๖/๑๗	๓๐๓,๘๖๕	๑,๓๘๖,๓๗๔	๕๑.๐๕
๒๕๑๗/๑๘	๖๒๑,๔๘๐	๒,๒๓๒,๒๗๕	๒๗.๘๔
๒๕๑๘/๑๙	๓๕๒,๘๓๖	๒,๑๐๘,๓๓๓	๓๕.๓๗

- ที่มา ๑ รายงานการศึกษาข้าวโพด มีนาคม ๒๕๒๐
กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์
- ๒ รายงานเศรษฐกิจรายเดือน พฤศจิกายน ๒๕๒๐
ธนาคารแห่งประเทศไทย

นอกจากอยู่ในแหล่งผลิตแล้วการคมนาคมจากแหล่งผลิตไปอำเภอท่าเรือมีความสะดวกมาก กล่าวคือมีถนนสายหล่มสัก-สระบุรี และถนนสายพระพุทธบาท-ท่าเรือผ่านถนนทั้งสองสายมีสภาพที่ดี การขนส่งข้าวโพดและการส่งข้าวราคาข้าวโพดก็ทำได้อย่างรวดเร็ว เหตุผลอีกประการหนึ่งคือ การขนส่งข้าวโพดเข้ากรุงเทพฯ ทางเรือสามารถทำได้ตลอดปี ซึ่งประหยัดกว่าการขนส่งทางบก

พ่อกาที่มารับชื่อชาวโพทที่ศูนย์รับชื่ออำเภอท่าเรือมีจำนวนทั้งสิ้น ๑๗ ราย มีรายชื่อ
ดังต่อไปนี้ (สำรวจในปี ๒๕๑๕)

๑. บริษัทหยังชัยบพืชและไซโล จำกัด
๒. ห้างหุ้นส่วนจำกัด วิจิตรธัญญา
๓. ห้างหุ้นส่วนจำกัด เลิศวนิชโปรดักซ์
๔. บริษัทคอนติเนนตัล โอเวอร์ซีส์ จำกัด
๕. บริษัทเกษตร เอเชีย จำกัด
๖. บริษัทเทพพาณิชย์ จำกัด
๗. บริษัทนิวไทยคาพิช จำกัด
๘. บริษัทป๋วยเฮงล้ง จำกัด
๙. ห้างหุ้นส่วนยงเจิวเส็ง
๑๐. ห้างหุ้นส่วนไต่กี
๑๑. ห้างคาเชย
๑๒. บริษัทกมลกิจ จำกัด
๑๓. ห้างหุ้นส่วนสงวนพืชผลไทย
๑๔. ห้างชัยมงคล
๑๕. ห้างอุดมชัย
๑๖. บริษัทกิจการพืชผล จำกัด
๑๗. ห้างหุ้นส่วนจำกัด ส.สงเสริมพืชไร่

ในจำนวน ๑๗ รายซึ่งมีตัวแทนรับชื่อชาวโพทอยู่ที่ศูนย์รับชื่ออำเภอท่าเรือ มีผู้
ส่งออกจำนวน ๔ ราย ที่มีไซโลบพืชอยู่ที่ศูนย์รับชื่อกายไต่แก บริษัทหยังชัยบพืชและไซโล
จำกัด บริษัทคอนติเนนตัล โอเวอร์ซีส์ จำกัด ห้างหุ้นส่วนจำกัดวิจิตรธัญญา และห้าง

หุ้นส่วนจำกัด ส. ส่ง เสริมพืชไร่' การลงทุนตั้งไซโลต้องลงทุนสูง แต่ก็ให้ผลประโยชน์สูงเช่นกัน เพราะข้าวโพดจากไร่มักจะมีค่าขึ้นสูง การเข้าอบในไซโลที่ศูนย์รับซื้ออำเภอที่เรือจะทำให้ความชื้นของข้าวโพดลดลง ไม่ต้องไปเข้าไซโลในกรุงเทพฯ ซึ่งมักจะต้องรอคิวเสียเวลานาน ถึงแม้ว่าจะต้องเข้าอบในไซโลที่กรุงเทพฯ อีกก็จะใช้เวลาอันย่นลง ช่วยให้ผู้ส่งออกประหยัดค่าใช้จ่ายและ เวลาได้มาก

การจำหน่ายผ่านสหกรณ์ * สหกรณ์คือ องค์การประเภทหนึ่งซึ่งประกอบด้วยสมาชิกจำนวนหนึ่ง ดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งโดยสมาชิก เพื่อผลประโยชน์ของมวลสมาชิก สหกรณ์แบ่งออกได้หลายประเภทตามลักษณะวัตถุประสงค์ของสหกรณ์นั้น ๆ เช่น สหกรณ์ครู ดำเนินการ เพื่อผลประโยชน์ของครูซึ่งสมัคร เป็นสมาชิก สหกรณ์โคนม ดำเนินกิจการ เกี่ยวกับการเลี้ยงโคนม เป็นต้น สหกรณ์ที่จะกล่าวถึงต่อไปนี้หมายถึง สหกรณ์ในระดับท้องถิ่น ที่ดำเนินการเกี่ยวกับข้าวโพด ซึ่งมีอยู่ทั้งสิ้นประมาณ ๕๐ แห่ง^๑ โดยใช้ชื่อเรียกในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ว่า "สหกรณ์ท้องถิ่น"

สหกรณ์ท้องถิ่นโดยปกติจะตั้งอยู่ในแหล่งที่มีการปลูกข้าวโพดจำนวนมาก สหกรณ์ท้องถิ่นมีส่วนเกี่ยวข้องกับการค้าข้าวโพดโดยตรง โดยมีบริการให้แก่สมาชิกตั้งแต่เริ่มการผลิตจนกระทั่งถึงการขายข้าวโพด บริการที่มีให้แก่สมาชิกมีดังนี้

๑. บริการ เงินกู้ยืมในการลงทุนปลูกข้าวโพด (มีสหกรณ์ฯ จำนวนน้อยที่มีบริการ เงินกู้)
๒. ให้บริการ ขายปุ๋ยในราคาถูกโดยสหกรณ์ท้องถิ่น ซื้อปุ๋ยราคาถูกจากชุมนุมสหกรณ์การ เกษตรแห่งประเทศไทยอีกต่อหนึ่ง (จะได้กล่าวถึงชุมนุมสหกรณ์ฯ ในอันดับต่อไป)
๓. ให้บริการรับซื้อข้าวโพดจากสมาชิกในราคายุติธรรม โดยนำไปรวบรวมเพื่อขายให้แก่ต่างประเทศโดยผ่านทางชุมนุมสหกรณ์ฯ อีกต่อหนึ่ง

^๑ ชุมชุมสหกรณ์การ เกษตรแห่งประเทศไทย.

✓ การรับซื้อข้าวโพดเป็นบริการที่สำคัญของสหกรณ์ท้องถิ่น สหกรณ์ท้องถิ่นจะรับซื้อข้าวโพดจากชาวไร่ข้าวโพด ทั้งที่เป็นสมาชิกและไม่เป็นสมาชิก แต่จะให้ความสำคัญแก่สมาชิกก่อน สมาชิกสหกรณ์เองก็มีสิทธิที่จะขายข้าวโพดให้แก่สหกรณ์ฯ หรือขายให้พ่อค้าอื่นก็ได้ * จากผลการสำรวจโดยคณะอาจารย์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เมื่อปี ๒๕๑๕/๑๖ พบว่า* ชาวไร่ที่เป็นสมาชิกสหกรณ์ฯ ขายข้าวโพดให้พ่อค้าถึงร้อยละ ๖๘.๗ ของข้าวโพดที่ขายทั้งสิ้น และขายให้สหกรณ์ท้องถิ่นเพียงร้อยละ ๓๑.๓ เท่านั้น ° แสดงให้เห็นว่าชาวไร่มีแนวโน้มที่จะขายข้าวโพดให้แก่พ่อค้ามากกว่า ทั้งนี้เนื่องจากพ่อค้าเอกชนให้ความสำคัญมากกว่า เช่น ออกไปรับซื้อข้าวโพดถึงไร่ ชาวไร่ไม่ต้องเดือดร้อนเรื่องกรรว่าจ้างรถขนส่งข้าวโพดไปขายที่ตลาดหรือการให้ชาวไร่กู้ยืมเงินอย่างง่าย ๆ ทั้งนี้แม้ว่าชาวไร่จะยอมรับว่าการขายให้สหกรณ์ฯ นั้นได้ราคาคือกว่าหรือการซึ่งนำหน้าเกษตรกรมากกว่าก็ตาม

* การขายข้าวโพดให้สหกรณ์ฯ บางแห่ง ชาวไร่จะต้องสีข้าวโพดก่อนนำมาขาย แต่บางสหกรณ์ฯ ก็มีเครื่องสีข้าวโพดของสหกรณ์ฯ เอง ชาวไร่ที่เป็นสมาชิกอาจจะไม่ขายข้าวโพดให้แก่สหกรณ์ฯ แต่อาจจะใช้บริการฝากข้าวโพดไว้รอขายเมื่อข้าวโพดมีราคาสูงก็ได้ โดยสหกรณ์ฯ คิดค่าบริการ ร้อยละ ๒ ของราคาข้าวโพดในวันที่นำไปฝากไว้ที่นางของสหกรณ์ฯ

การกำหนดราคารับซื้อข้าวโพด สหกรณ์ท้องถิ่นจะถือเอาราคาที่ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย แจ้งว่าเป็นราคาส่งออกเป็นตัวตั้งแล้วหักค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ในการส่งข้าวโพด ราคาที่ได้ถือเป็นราคารับซื้อในท้องถิ่น (รายละเอียดค่าใช้จ่ายที่ใช้ในการคำนวณปรากฏในภาคผนวก)

° สมจินต์ สันถาวรภัณ "การตลาดข้าวโพดภายในประเทศ" กรุงเทพมหานคร : กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์, ๒๕๑๕ (อัครสำเน).

การประมาณราคาข้าวโพคของสหกรณ์ นอกจากจะยึดถือราคาส่งออกหลังจากหักค่าใช้จ่ายในการส่งออกแล้ว จะต้องพิจารณาราคาในท้องตลาดประกอบด้วย คือบางครั้งถ้าไม่สามารถรวบรวมข้าวโพคได้ตามจำนวนที่ต้องการ สหกรณ์ จะกำหนดราคาให้สูงกว่าราคาในท้องตลาดเพื่อเป็นการจูงใจชาวไร่ การรวบรวมข้าวโพคของสหกรณ์ มีปัญหาขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์ในการรวบรวม เช่น รถยนต์บรรทุก เครื่องสีข้าว นอกจากนี้สหกรณ์ยังขาดแคลนเงินทุนที่จะให้บริการแก่สมาชิกและ ไม่มีสถานที่สำหรับเก็บรักษาข้าวโพค ในขณะที่ราคาข้าวโพคตกต่ำทำให้ชาวไร่ที่นิยมความสะดวกสบายนิยมขายข้าวโพคให้พ่อค้าแทนที่จะขายให้สหกรณ์

ปริมาณข้าวโพคที่สหกรณ์ รับซื้อกำหนดโดยชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย ซึ่งจะกำหนดเป็นโควตาแบ่งให้ตามความสามารถในการรวบรวมข้าวโพคในอภิมณฑลของแต่ละสหกรณ์ โดยสหกรณ์ แต่ละแห่ง แจงปริมาณข้าวโพคที่จะรวบรวมได้ในแต่ละปีให้ชุมนุมสหกรณ์ เมื่อรวบรวมข้าวโพคได้ครบตามจำนวนแล้วข้าวโพคจะถูกส่งไปยังโรงแป้งของชุมนุมสหกรณ์ เพื่อดำเนินการส่งออกต่อไป

การดำเนินการของสหกรณ์ท้องถิ่นนับได้ว่ามีส่วนช่วยเหลือชาวไร่ได้มาก ช่วยให้ชาวไร่ขายข้าวโพคได้ราคาดีโดยไม่ต้องผ่านพ่อค้าคนกลาง แต่ผลกรดำเนินการเท่าที่ผ่านมายังไม่เป็นที่น่าพอใจ ทั้งนี้เนื่องจากสหกรณ์ บางแห่งไม่มีเงินสำหรับให้สมาชิกกู้ยืมได้เพียงพอและขาดเครื่องมืออำนวยความสะดวกต่าง ๆ เช่น รถยนต์สำหรับขนข้าวโพค สถานที่เก็บรักษาข้าวโพค ชาวไร่จึงนิยมขายข้าวโพคให้แก่พ่อค้าซึ่งเขาไปรับซื้อถึงไร่ แม้แต่ชาวไร่ที่เป็นสมาชิกสหกรณ์ท้องถิ่นก็นิยมขายข้าวโพคให้แก่พ่อค้า สาเหตุสำคัญอีกประการหนึ่งคือ ชาวไร่มีความผูกพันทางหนี้สินกับพ่อค้าจึงมีความจำเป็นต้องขายข้าวโพคให้พ่อค้าแทนการขายให้สหกรณ์ท้องถิ่น

ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย

ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย เริ่มดำเนินการค้าข้าวโพคตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๙๒ โดยใช้ชื่อว่า "ชุมนุมสหกรณ์การซื้อการขายแห่งประเทศไทย" ดำเนินการ

ในค่านสินค้าทั่ว ๆ ไป ต่อมาในปี ๒๕๑๘ ได้จดทะเบียนนิติบุคคลเป็น "ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย" ดำเนินการเฉพาะสินค้าเกษตรกรรม สินค้าหลักที่ได้ดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน คือ

ข้าว - ดำเนินการซื้อข้าวมาจำหน่ายทั้งภายในประเทศและต่างประเทศโดยทำหน้าที่เป็นพ่อค้าคนกลาง รับซื้อจากสหกรณ์สมาชิกในจังหวัดต่าง ๆ

ปุ๋ย - ดำเนินการสั่งซื้อเข้าเพื่อจำหน่ายให้แก่สหกรณ์สมาชิกในราคาต่ำ

ยาฆ่าแมลง - ชุมนุมสหกรณ์ฯ ได้ลงทุนในการผลิตยาฆ่าแมลงในประเทศเพื่อจำหน่ายแก่ชาวไร่ทั่วไป

ข้าวโพด - ชุมนุมสหกรณ์ฯ ทำหน้าที่เป็นตัวแทนหรือเป็นคนกลางในการติดต่อขายข้าวโพดให้แก่สหกรณ์ฯ ซึ่งเป็นสมาชิกโดยขายให้แก่ผู้ซื้อต่างประเทศ

ในค่านที่เกี่ยวกับข้าวโพด ชุมนุมสหกรณ์ฯ ทำหน้าที่ต่าง ๆ ทางด้านการตลาดแทนชาวไร่ เริ่มตั้งแต่การหาตลาด การตกลงทำสัญญาซื้อขาย การส่งมอบ การรับเงิน ฯลฯ โดยมีความมุ่งหมายเพื่อให้ชาวไร่ขายข้าวโพดได้มากที่สุดและขายได้ราคาสูงสุด ทั้งนี้จะต้องอยู่ในรูปของสหกรณ์โดยชาวไร่จะต้องรวมตัวกันเป็นสหกรณ์และสมัคร เป็นสมาชิกชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย ในการให้บริการด้านการขายข้าวโพดนี้ ชุมนุมสหกรณ์ฯ คิดค่าบริการในอัตราเมตริกตันละ ๒๕ บาทหรือร้อยละ ๒ ของราคาขายแล้วแต่จำนวนโคจะน้อยกว่า ทั้งนี้เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานรวบรวมข้าวโพด การจัดส่งข้าวโพดลงเรือเคินสมุทร พิธีการในการรับเงินค่าข้าวโพด รวมทั้งการนำปุ๋ยเพื่อส่งเสริมการค้าข้าวโพด หรือการจัดสัมมนาเกี่ยวกับข้าวโพด ฯลฯ ทั้งนี้ไม่รวมค่าใช้จ่ายบริการไซโลของชุมนุมสหกรณ์ฯ ซึ่งคิดค่าบริการดังนี้

	เททอง (บาท/เมตริกตัน)	บรรจุกระสอบ (บาท/๑๐ กระสอบ)
กรกฎาคม - ตุลาคม ๒๕๑๔	๘๐	๔๕
พฤศจิกายน - ธันวาคม ๒๕๑๔	๗๕	๕๐
มกราคม - มิถุนายน ๒๕๒๐	๗๐	๔๕

หมายเหตุ : ชุมมุสสลิม รับจัดระวาง เรือเฉพาะ เรือที่จอดที่ท่าของไซโลชุมมุสสลิม
ถ้าไม่มีการจัดระวาง เรือชุมมุสสลิม ลกให้ ๘ บาทต่อ ๑๐ กระสอบ

ที่มา : ชุมมุสสลิมเพื่อการเกษตรแห่งประเทศไทย

* นอกจากบริการคั่นกร เป็นตัวกลางในการตกลงซื้อขายข้าวโพดแล้ว ชุมมุสสลิม
ยังมีบริการ เงินค้ำรองในการรับซื้อข้าวโพดให้แก่สหกรณ์สมาชิกทั่วไป โดยชุมมุสสลิม จะ
พิจารณาปริมาณข้าวโพดที่สหกรณ์สมาชิกจะรวบรวมส่งได้ในเป็นั้น ๆ เป็นหลัก และพิจารณา
ความสามารถของกรรมการดำเนินงาน รวมทั้งฐานะทางการเงินของสหกรณ์นั้น ๆ จาก
งบดุลและงบทดลองค้าขาย กรณีที่สหกรณ์สมาชิกยื่นเงินค้ำรองจากชุมมุสสลิม เมื่อชุมมุ
สลิม จัดการขายข้าวโพดเรียบร้อยแล้ว ชุมมุสสลิม จะหักเงินในขั้นนี้ก่อนส่งเงิน
ค่าขายข้าวโพดคืนให้แก่สหกรณ์สมาชิก *

การจำหน่ายข้าวโพดกับต่างประเทศ ชุมมุสสลิม มีข้อตกลงที่ต้องจำหน่ายให้
แก่สหกรณ์ของประเทศญี่ปุ่น รัฐบาลให้สิทธิพิเศษแก่ชุมมุสสลิม โดยให้ชุมมุสสลิม
แจ้งยอดในแต่ละปีว่าจะสามารถรวบรวมข้าวโพดขายให้ประเทศญี่ปุ่นได้เท่าไร และเพื่อ
เป็นการส่งเสริมการค้าระบบสหกรณ์และส่งเสริมการค้าขายข้าวโพดของชาวไร่ รัฐบาล
จะจัดโควตาให้เต็มจำนวนตามที่ชุมมุสสลิมแจ้ง จากตารางที่ ๒-๓ จะเห็นได้ว่า ชุมมุ
สลิม เป็นผู้ส่งออกรายใหญ่รายหนึ่งของประเทศ เนื่องจากมีอัตราส่วนร้อยละต่อการ
ส่งออกทั้งสิ้นสูง ในขณะที่มีผู้ส่งออกจำนวนมากประมาณ ๒๐๐ รายในขณะนี้

ตารางที่ ๖ ปริมาณข้าวโพดส่งออกของผู้ส่งออกในระหว่างปี ๒๕๑๘/๑๙ -
๒๕๑๙/๒๐

ที่	ชื่อผู้ส่งออก	ปริมาณส่งออก (ตัน)	
		๒๕๑๘/๑๙	๒๕๑๙/๒๐
๑	ชุมนุมสหกรณ์	๑๕๓,๖๕๒.๗๒	๑๓๐,๗๗๔
๒	บริษัทคอนติเนนตัลโอเวอร์ซีส์จำกัด	๘๗,๒๘๑.๓๔	๙๔,๒๐๘
๓	บริษัทรวมทุนไทยจำกัด	๖๔,๘๐๙.๕๑	-
๔	บริษัทกรุงเทพฯข้าวจำกัด	๕๘,๐๗๘.๔๐	๔๘,๘๘๐
๕	บริษัทป๋วยเฮงตั้งจำกัด	๕๗,๒๗๑.๒๔	๕๒,๘๗๔
๖	ห้างหุ้นส่วนจำกัดแสงทองโปรคัทท์	๕๒,๐๖๘.๓๓	-
๗	บริษัทศิริโกศลจำกัด	๔๒,๐๘๖.๔๓	๓๕,๓๕๕
๘	แสงทองค้าข้าวจำกัด	๓๕,๓๘๑.๘๙	๒๕,๙๓๓
๙	บริษัทกิจมงคลจำกัด	๒๕,๖๗๙.๘๙	๒๙,๑๐๔
๑๐	บริษัทเกษตรเอเชียจำกัด	๒๔,๘๘๑.๖๓	๒๔,๒๑๑

ที่มา : กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์.

ตารางที่ ๗ อัตราส่วนการค้าข้าวโพคของชุมนุมสหกรณ์การ เกษตรแห่งประเทศไทย

ฤดูกาล	จำนวน สหกรณ์	จำนวนส่งออก ของชุมนุมสหกรณ์ฯ (ตัน)	จำนวนส่งออก ทั้งสิ้น (ตัน)	ร้อยละต่อการ ส่งออกทั้งสิ้น
๒๕๑๒/๑๓	๑๓	๕๑,๑๓๔	๑,๕๔๔,๘๑๔	๓.๓๑%
๒๕๑๓/๑๔	๑๖	๕๕,๘๘๓	๑,๔๔๗,๕๕๕	๔.๑๔%
๒๕๑๔/๑๕	๔๓	๗๕,๗๕๒	๑,๘๗๓,๔๖๑	๔.๒๖%
๒๕๑๕/๑๖	๑๕	๘๐,๙๓๕	๑,๘๔๓,๖๑๕	๒.๑๘%
๒๕๑๖/๑๗	๔๕	๙๗,๑๖๓	๑,๓๘๖,๓๗๔	๗.๐%
๒๕๑๗/๑๘	๗๐	๙๘,๕๖๐	๒,๒๓๒,๒๗๕	๔.๔๓%
๒๕๑๘/๑๙	๘๓	๑๒๓,๒๑๖	๒,๑๐๔,๗๓๓	๕.๘๕%
๒๕๑๙/๒๐	๘๕	๘๓,๐๐๐	๒,๔๑๕,๑๘๖	๓.๔๓%
๒๕๒๐/๒๑	๒๐	๒๐,๐๐๐	๘๓๒,๗๕๑ ^๔	

- ที่มา ๑ ชุมชุมสหกรณ์การ เกษตรแห่งประเทศไทย
 ๒ วารสารรายงานเศรษฐกิจรายเดือน ธนาคารแห่งประเทศไทย
 พฤศจิกายน ๒๕๒๐
 ๓ จากการ คำนวณ
 ๔ ตัว เลขถึง เดือนสิงหาคม ๒๕๒๐

ชุมนุมสหกรณ์การ เกษตรแห่งประเทศไทยจะรวบรวมข้าวโพคจากสหกรณ์ท้องถิ่น เป็นอันดับแรก ถ้ายังได้จำนวนไม่ครบตามที่กำหนดไว้กับกรมการค้าต่างประเทศ ซึ่งเป็น หน่วยงานที่รับผิดชอบในการขายข้าวโพคให้ต่างประเทศก็จะรวบรวมจากพ่อค้ารายอื่น ๆ จากหลักฐานในอดีตชุมนุมสหกรณ์ฯ ไม่เคยรวบรวมข้าวโพคจากสหกรณ์ท้องถิ่นได้เพิ่มร้อยละ เปอร์เซ็นต์ เคยรวบรวมได้สูงสุทธร้อยละ ๕๓ ในปี ๒๕๑๑/๑๒ ทั้งนี้เพราะชุมนุมสหกรณ์ฯ

ได้ทำความตกลงขายข้าวโพดกับต่างประเทศไว้สูงกว่าที่สหกรณ์ท้องถิ่นจะรวบรวมได้ เพื่อหวังประโยชน์ในการขยายการค้าในโอกาสหน้า รายละเอียดการรวบรวมและส่งมอบข้าวโพดของชุมนุมสหกรณ์ฯ ปรากฏตามตารางดังนี้

ตารางที่ ๕ ปริมาณข้าวโพดที่ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยรวบรวมจากสหกรณ์ท้องถิ่น และส่งออกระหว่าง ๒๕๐๖/๐๗ - ๒๕๑๘/๑๙

ปี พ.ศ.	จำนวนสหกรณ์ ท้องถิ่น (ราย)	ปริมาณส่งออก (ตัน)	ปริมาณที่รวบรวม จากสหกรณ์ (ตัน)	คิดเป็นร้อยละ ของการส่งออก
๒๕๐๖/๐๗	๓	๑๖,๑๕๘	๑,๕๘๓	๙.๘
๒๕๐๗/๐๘	๒	๑๕,๐๐๗	๕,๖๒๗	๓๗.๕
๒๕๐๘/๐๙	๕	๔๑,๕๕๓	๑๙,๘๔๙	๔๗.๘
๒๕๐๙/๑๐	๑๒	๕๐,๕๓๘	๓๑,๓๐๙	๖๑.๙
๒๕๑๐/๑๑	๑๒	๓๑,๘๖๓	๒๘,๔๕๙	๘๙.๓
๒๕๑๑/๑๒	๙	๓๐,๑๙๙	๒๗,๑๙๙	๙๐.๓
๒๕๑๒/๑๓	๑๓	๕๑,๑๗๔	๓๘,๕๖๐	๗๕.๓
๒๕๑๓/๑๔	๑๖	๕๙,๘๘๓	๒๖,๖๘๐	๔๔.๕
๒๕๑๔/๑๕	๓๓	๗๙,๗๕๒	๖๖,๒๗๘	๘๓.๑
๒๕๑๕/๑๖	๑๙	๘๐,๙๗๙	๖๖,๑๓๙	๘๑.๘
๒๕๑๖/๑๗	๔๕	๙๗,๑๖๓	๖๕,๒๕๗	๖๗.๑
๒๕๑๗/๑๘	๗๐	๙๘,๙๖๐	๘๔,๐๔๕	๘๔.๙
๒๕๑๘/๑๙	๘๓	๑๒๓,๒๑๖	๙๓,๒๙๖	๗๕.๗

ที่มา : ชุมชุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย

ในปัจจุบันชุมนุมสหกรณ์ฯ ส่งข้าวโพคไปขายให้แก่ประเทศญี่ปุ่นเพียงแห่งเดียว โดยกรมการค้าต่างประเทศจัดโควตาข้าวโพคส่งออกตามจำนวนที่ชุมนุมสหกรณ์ฯ ยื่นขอตาม นโยบายส่งเสริมสหกรณ์ฯ ของรัฐบาล ข้าวโพคที่ขายให้ประเทศญี่ปุ่นจะผ่านไซโลของชุมนุม สหกรณ์ฯ โดยประเทศญี่ปุ่นส่งเรือมารับเมื่อถึงกำหนดเวลาส่งมอบ ส่วนราคาใช้ราคาตาม ข้อตกลงที่สภาหอการค้าแห่งประเทศไทยทำไว้กับสมาคมการค้าอาหารสัตว์ของประเทศญี่ปุ่น (Japan Feed Trade Association = JFTA)

องค์การตลาดเพื่อเกษตรกร (อ.ต.ก.) เป็นองค์การของรัฐบาลที่จัดตั้งขึ้น ส่งเสริมการจำหน่ายผลิตผลเกษตรกรรม ผลิตผลที่องค์การตลาดเพื่อเกษตรกรให้การส่งเสริม ที่สำคัญคือ ข้าว ข้าวโพค มัน และถั่วเหลือง การดำเนินการจะเป็นการรับซื้อผลิตผล ในขณะที่ราคาผลิตผลนั้น ๆ ตกต่ำกว่าปกติ โดยรัฐซื้อในราคาที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ประกาศให้เป็นราคารับซื้อ เพื่อเป็นการพยุงราคาและช่วยให้ชาวไร่ขายผลิตผลได้ปริมาณ มากและได้ราคาที่ดีที่สุด แต่ผลการทำงานขององค์การตลาดเพื่อเกษตรกรไม่ได้ผลดี เท่าที่ควร เนื่องจากเป็นหน่วยงานอิสระดำเนินการโดยไม่ได้รับการตรวจสอบจากคณะ- กรรมการตรวจเงินแผ่นดิน ซึ่งเป็นผลทางกฎหมาย

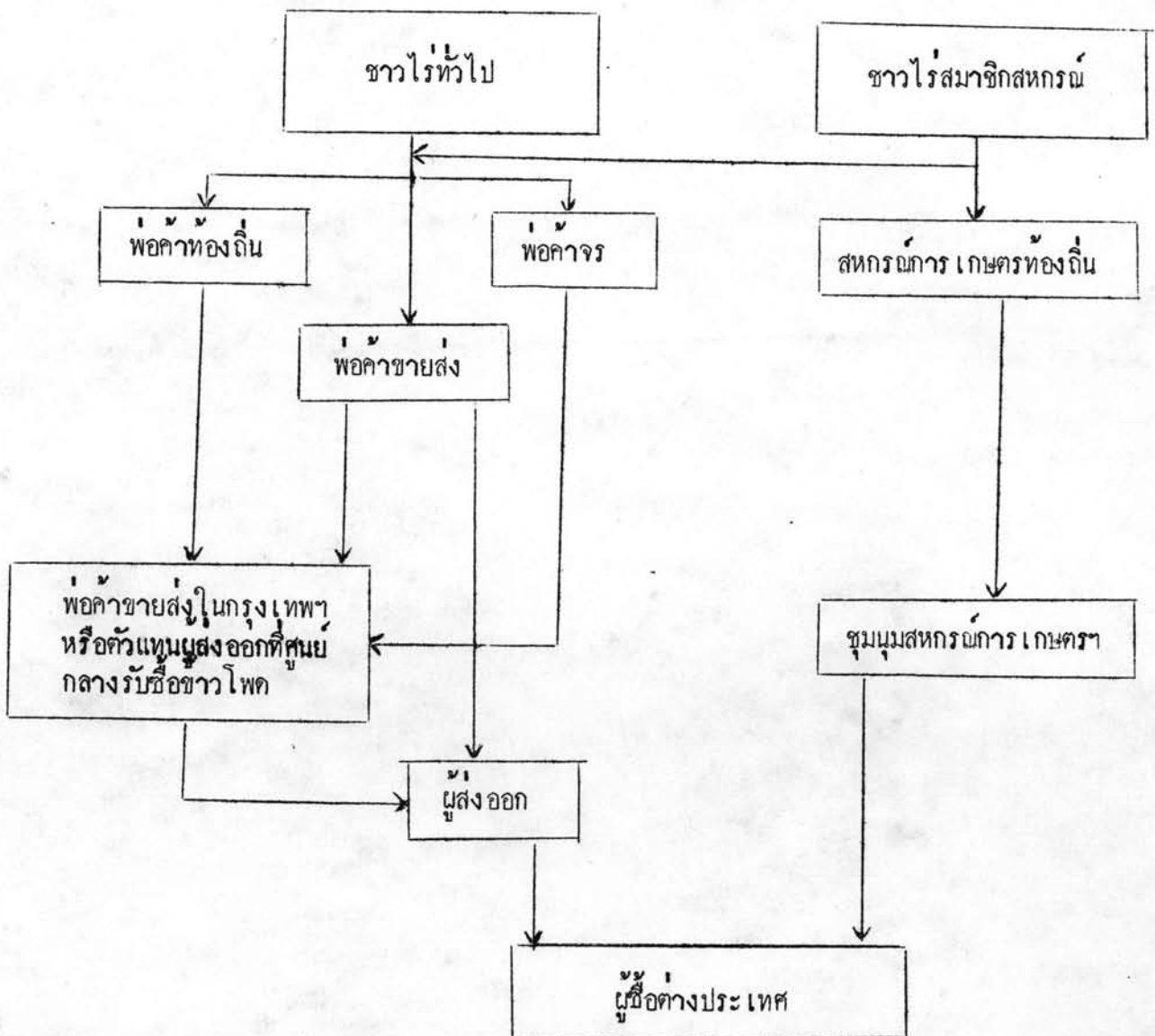
ในกรณีของข้าวโพค เมื่อมีการร้องเรียนจากชาวไร่ในด้านการขายหรือราคา ตกต่ำ องค์การตลาดเพื่อเกษตรกรจะส่งเจ้าหน้าที่ออกไปรับซื้อข้าวโพคจากชาวไร่แต่จะ ต้องอยู่ในรูปของสถาบันเกษตรกร เช่น สหกรณ์ หรือชุมนุม ข้าวโพคที่รวบรวมได้จะนำ ไปขายให้แก่หน่วยงานทางคานหาร เช่น ก.ร.ป.กลาง และส่งไปขายต่างประเทศ แต่ปริมาณที่องค์การเกษตรเพื่อเกษตรกรรับซื้อในแต่ละปีมีจำนวนน้อยมาก ไม่มีผลกระทบ กระเทือนต่อภาวะการค้าข้าวโพคกับต่างประเทศแต่ประการใด องค์การตลาดเพื่อเกษตรกร เริ่มรับซื้อข้าวโพคเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๔/๑๕ มีปริมาณการรับซื้อดังนี้

ปี พ.ศ.	จำนวนรับซื้อ (กิโลกรัม)
๒๕๑๔/๑๕	๖,๖๑๒,๒๑๒
๒๕๑๕/๒๐	๕,๖๐๒,๖๖๑
๒๕๒๐/๒๑	๑๗,๘๕๕,๒๖๓

ที่มา : กองตลาดพืชผล องค์การตลาดเพื่อเกษตรกร

กล่าวโดยสรุปช่องทางการจำหน่ายข้าวโพดแบ่งออกได้ ๒ วิธีการคือ การจำหน่ายผ่านพ่อค้าและจำหน่ายผ่านสหกรณ์ท้องถิ่น ซึ่งการจำหน่ายให้แก่พ่อค้าโดยทั่วไปจะไม่ได้รับความยุติธรรมในด้านราคา แต่ก็ยังเป็นช่องทางการจำหน่ายที่อำนวยความสะดวกให้แก่ชาวไร่มากที่สุด ชาวไร่ส่วนมากจึงนิยมขายข้าวโพดให้พ่อค้าเอกชนมากกว่าที่จะขายให้สหกรณ์ท้องถิ่น ข้าวโพดที่รวบรวมได้จะขายให้แก่พ่อค้าส่งออกหรือตัวแทนเพื่อขายให้กับต่างประเทศ อีกช่องทางหนึ่ง ช่องทางการจำหน่ายข้าวโพดภายในประเทศแสดงด้วยภาพได้ดังนี้

ภาพที่ ๒ แสดงช่องทางการจำหน่ายข้าวโพดภายในประเทศ

การ เก็บรักษาและคลังสินค้า

ในสมัยก่อนเมื่อชาวไร่เก็บเกี่ยวข้าวโพคแล้วจะเก็บรักษาไว้ในยุ้งฉางหรือโรงเรือนซึ่งไม่มีประสิทธิภาพในการรักษาคุณภาพข้าวโพค ทำให้ข้าวโพคขึ้นรา มีความชื้นเพิ่มมากขึ้นหรือเน่าเสียหาย ปัจจุบันมีการวิวัฒนาการกรรมวิธีการเก็บรักษาข้าวโพค โดยเปลี่ยนมาใช้สถานที่เก็บรักษาที่มีลักษณะคงทนถาวร สามารถรักษาคุณภาพข้าวโพคได้ดีเรียกว่า ซิโล (Silo)

ซิโลเป็นคลังสินค้าแบบใหม่ที่ใช้เครื่องจักรแทนแรงงานกรรมกรมีลักษณะ เป็นถังทรงสูงใช้สำหรับอบเมล็ดพืช เก็บรักษาเมล็ดพันธุ์พืชให้มีคุณภาพตามมาตรฐานที่ผู้ซื้อต้องการ พืชผลที่ให้บริการของซิโลได้แก่ ข้าวโพค ข้าวฟ่างและมันสำปะหลังอัดเม็ด เป็นต้น ซิโลในประเทศไทยได้เริ่มก่อสร้างเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๕ โดยบริษัทกรุงเทพฯ อบพืชและซิโลจำกัด และ เปิดดำเนินการเมื่อต้นปี พ.ศ. ๒๕๐๗ มีวัตถุประสงค์เพื่ออบข้าวโพคให้มีคุณภาพตามมาตรฐานที่ตลาดต่างประเทศต้องการ ต่อมากิจการซิโลได้ขยายตัวเพิ่มขึ้นโดยลำคัม ปัจจุบันมีเอกชนดำเนินการค้ำนี้อยู่ ๑๑ ราย และของชุมชนสหกรณ์การเกษตรฯ อีก ๑ ราย รวมเป็น ๑๒ ราย ในจำนวน ๑๒ รายนี้ เป็นซิโลที่ตั้งอยู่ที่ศูนย์รับซื้ออำเภอท่าเรือ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน ๔ ราย ทำหน้าที่รับฝาก รวบรวม และเก็บรักษาพืชผลทางเกษตรกรรมจากชาวไร่ และพ่อค้าคนกลางในท้องถิ่น เพื่อส่งต่อไปแก่ซิโลในกรุงเทพอีกต่อหนึ่ง

ซิโลที่ดำเนินการเกี่ยวกับข้าวโพคโดยตรงในปัจจุบันมีอยู่ ๔ แห่ง ซึ่งตั้งตามเมืองท่าสำคัญ ๆ คอยทำหน้าที่อำนวยความสะดวกในการส่งสินค้าออก โดยการรับซื้อข้าวโพคซึ่งอาจจะรับช่วงมาจากซิโลจากศูนย์รับซื้ออำเภอท่าเรือหรือรับซื้อข้าวโพคโดยตรงจากพ่อค้า ซิโลจะอบข้าวโพคจนข้าวโพคมีความชื้นได้ตามมาตรฐานตามความต้องการของตลาดต่างประเทศซึ่งมักจะกำหนดไว้ร้อยละ ๑๔.๕ ขั้นตอนของการดำเนินงานมีดังนี้

๑. ตรวจคุณภาพ (ความชื้น) ของข้าวโพคที่จะทำการเก็บรักษา
๒. หากข้าวโพคนี้มีความชื้นมาก ก็จะนำไปเข้าเตาอบเพื่อลดความชื้นตามต้องการ
๓. ใช้เครื่องตักหรือคุ้ยข้าวโพคไปตามท่อผ่านตะแกรงที่จะคัดสิ่งสกปรกที่เจือปนออก
๔. ส่งข้าวโพคเข้าเครื่องอัดโนมตี เพื่อตรวจสอบน้ำหนักแล้วเทเข้าบ่อพัก

๕. ใช้เครื่องตัดหรือคูดข้าวโพดจากบ่อพักไปตามท่อหรือสายพานเข้าฉางหรือโกดังที่จะเก็บ

๖. ระหว่างการเก็บรักษาในฉางหรือโกดังจะใช้ระบบถ่ายเทอากาศมีพัดลมช่วยในการรักษาคุณภาพของข้าวโพด และจะมีเทอร์โมมิเตอร์คอยตรวจดูความร้อนทางด้านบนของฉางอยู่เสมอ หากมีความร้อนมากก็จะใช้พัดลมช่วยระบายความร้อนออก

๗. เมื่อจะขนข้าวโพดออกก็ใช้วิธีเปิดฉางด้านล่าง ข้าวโพดจะไหลออกมาทางสายพาน ซึ่งจะส่งไปลงเรือหรือรถบรรทุกต่อไป

การคิดค่าบริการไซโล (บริษัทแหลมทองสหการจำกัด ปีการค้า ๒๕๑๔/๒๐)

๑. แบบวิธีพินลงเรือ

เดือน กรกฎาคม - ตุลาคม	๘๐ บาท/ตัน
เดือน พฤศจิกายน - ธันวาคม	๗๕ บาท/ตัน
เดือน มกราคม - มิถุนายน	๗๐ บาท/ตัน

๒. แบบวิธีบรรจุกระสอบ

เดือน กรกฎาคม - ตุลาคม	๕๕ บาท/ตัน
เดือน พฤศจิกายน - ธันวาคม	๕๐ บาท/ตัน
เดือน มกราคม - มิถุนายน	๔๕ บาท/ตัน

กรณีบรรจุกระสอบนี้ ลูกค้าที่มาใช้บริการ ออกค่ากระสอบและ เชือก เข็ม และ ถัง ไม้ ตอง ชนลงเรือใหญ่ลดค่าบริการตันละ ๘ บาท

จากตัวเลขข้างบนจะเห็นได้ว่าการคิดค่าบริการในต้นฤดูจะสูง ทั้งนี้เนื่องจากในต้นฤดูข้าวโพดที่เก็บเกี่ยวได้มีความชื้นสูงต้องใช้เวลาในการอบสูงกว่าปลายฤดู

วิเชียร แก้วชินพร, "การเก็บรักษาและคลังสินค้า" กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๒๐ (พิมพ์ครั้งที่).

การศึกษากลับรักษา (บริษัทแหลมทองสหการจำกัด ปีการค้า ๒๕๑๘/๒๐)

วัน	อัตราค่าเก็บรักษา	บาท/ตัน
๑ - ๓๕	-	
๓๖ - ๔๕	๗.๕๐	
๔๖ - ๖๐	๑๕.๐๐	
๖๑ - ๗๕	๒๒.๕๐	
๗๖ - ๙๐	๓๐.๐๐	
๙๑ - ๑๐๕	๔๐.๐๐	
๑๐๖ - ๑๒๐	๕๐.๐๐	
๑๒๑ - ๑๓๕	๖๐.๐๐	
๑๓๖ - ๑๕๐	๗๐.๐๐	
๑๕๑ - ๑๖๕	๘๕.๐๐	
๑๖๖ - ๑๘๐	๑๐๐.๐๐	

จากตัวเลขการศึกษากลับรักษาจะเห็นว่า การบรรจุกระสอบเสียค่าใช้จ่ายสูงกว่าการพันลงเรือหรือที่เรียกว่า "เททอง" ประมาณเมตริกตันละ ๑๕ บาท ลูกค้าบางประเทศ เช่น ประเทศสิงคโปร์นิยมซื้อข้าวโพคแบบบรรจุกระสอบ สำหรับประเทศญี่ปุ่นการซื้อทั้งหมดจะเป็นแบบเททอง เนื่องจากท่าเรือของประเทศญี่ปุ่นมีเครื่องมือสำหรับขนถ่ายที่ทันสมัย ท่าเรือบางแห่งใช้เครื่องคูกข้าวโพคจากเรือไปยังไซโลโดยตรง ช่วยให้การขนถ่ายข้าวโพคเป็นไปอย่างรวดเร็วมาก

การให้บริการไซโลแม้ถือว่าเป็นกระบวนการที่ทันสมัย สามารถขนถ่ายได้คราวละมาก ๆ และเก็บรักษาข้าวโพคได้ตามความต้องการของลูกค้า แต่การให้บริการ

วิเชียร แก้วชินพร, "การเก็บรักษาและคลังสินค้า" กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๒๐ (พิมพ์ครั้งที่).

มีปัญหาในด้านการรอนถ่ายเนื่องจากชาวโศคเก็บเกี่ยวในฤดูฝนมีความชื้นสูง ต้องใช้เวลา
 วมมากกว่าปกติ และผู้ซื้อรายใหญ่คือ ประเทศญี่ปุ่นมักจะกำหนดให้เรือมารับข้าวโศคที่ไซโล
 ที่มีชาวญี่ปุ่นถือหุ้่นอยู่ด้วย คือ บริษัทกรุงเทพฯ ออฟฟิศและไซโล ทำให้ผู้ที่มาให้บริการของ
 ไซโลคงกล่าวมีจำนวนมาก ต้องเสียเวลาในการรอคิวขนข้าวโศคเข้าไซโล ทั้งที่เป็นการ
 ขนถ่ายทางเรือและทางรถยนต์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการขนส่งทางรถยนต์ เจ้าของข้าวโศค
 จะต้องเสียค่าเบี่ยงเลี้ยงคนขับรถและเสียค่าใช้จ่ายอื่น ๆ อีกรวมประมาณ ๑๐๐ - ๒๐๐ บาท
 ต่อวัน กรณีที่ขนส่งทางเรือค่าใช้จ่ายในการรอคิวเป็นเงินวันละ ๑ บาทต่อ ๑ ตันน้ำหนัก
 ของข้าวโศคในเรือ

กิจการไซโลนี้วันจะยิ่งเพิ่มความสำคัญต่อระบบการค้าเมล็ดพืช ผู้ที่เกี่ยวข้อง
 ควรจะได้ศึกษาหาข้อเท็จจริงและปัญหาที่เกิดขึ้นเพื่อหาทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อประโยชน์
 ในทางการค้า การลงทุนในกิจการไซโลต้องใช้ทุนในการดำเนินการสูง รัฐบาลควรจะไป
 ไปพิจารณาเพื่อประโยชน์โดยตรงต่อประเทศ

การขนส่ง

การขนส่งเป็นค่าใช้จ่ายที่มีความสำคัญอย่างหนึ่ง เพราะค่าขนส่งเป็นต้นทุนการ
 ตลาดที่จะมีผลต่อระดับราคาสินค้าในตลาดปลายทางโดยตรง ค่าใช้จ่ายในการขนส่งขึ้นอยู่กับ
 ภาระทางด้านการขนส่ง หมายความว่าภาระทางขนส่งไกลค่าใช้จ่ายในการขนส่งจะสูงตาม
 ไปด้วย ในการเสนอราคาซื้อ-ขายของพ่อค้าในท้องถิ่น พ่อค้าจะรับแจ้งราคาในตลาด
 กรุงเทพฯ แล้วเอาค่าใช้จ่ายในการขนส่งและค่าใช้จ่ายในการดำเนินการต่าง ๆ หักออก
 กำหนดเป็นราคารับซื้อในท้องถิ่น จะเห็นว่าถ้าค่าใช้จ่ายในการขนส่งสูง ราคาข้าวโศค
 ที่ชาวไร่ได้รับจะต่ำ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับภาระทางและความสะดวกของเส้นทางคมนาคม

การขนส่งข้าวโศคออกจากไร่

การขนส่งข้าวโศคจากไร่ไปยังโกดังของพ่อค้าท้องถิ่นหรือที่ทำการสหกรณ์ ไม่ว่า
 ชาวไร่จะเป็นผู้ขนไปเองหรือพ่อค้าเข้าไปรวบรวมถึงที่ก็ตาม มักมีปัญหาค้างกันคือ การ

คมนาคมไม่สะดวก ในบางท้องที่ชาวไร่ปลูกข้าวโพดแบบเขาค้างลำเลียงโดยสัตว์ไปแหล่ง
รับซื้อ หรือใช้รถแทรกเตอร์ขนส่งคราวหนึ่ง ๆ ขนได้เพียง ๑๐-๑๕ กระสอบ โดย
ทั่วไปไร่ข้าวโพดมักจะอยู่ไกลจากเส้นทางคมนาคมและไกลจากแหล่งรับซื้อของพ่อค้าท้องถิ่น
หรือสหกรณ์ท้องถิ่น ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นภาคที่ไร่ข้าวโพดอยู่ไกลจากแหล่ง
รับซื้อมากที่สุด ไร่ข้าวโพดที่อยู่ห่างจากแหล่งรับซื้อมากกว่า ๕ กิโลเมตรขึ้นไป มีถึงร้อยละ
๗๑.๔ รายละเอียดปรากฏตามตารางที่ ๕ ดังนี้

ตารางที่ ๕ ระยะทางการขนส่งข้าวโพดจากไร่ไปยังแหล่งรับซื้อแบ่งตามภาค

ระยะทาง (ก.ม.)	ภาคกลาง	ภาคเหนือ	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	เฉลี่ยทั้งประเทศ
ต่ำกว่า ๕	๕๑.๐	๕๐.๐	๒๘.๖	๔๘.๕
๖ - ๑๐	๑๕.๗	๑๐.๐	๒๘.๖	๑๖.๒
มากกว่า ๑๐	๓๓.๓	๔๐.๐	๔๒.๘	๓๕.๓
	๑๐๐.๐	๑๐๐.๐	๑๐๐.๐	๑๐๐.๐

ที่มา . รายงานการประชุมสัมมนาเรื่องการค้าข้าวโพดของสหกรณ์และผลการ
วิจัย เรื่องตลาดข้าวโพดของสหกรณ์ในประเทศไทย ปี ๒๕๑๕/๑๖

การขนส่งจากท้องถิ่นไปตลาดกลางกรุงเทพฯ

ตลาดกลางกรุงเทพฯ ในที่นี้หมายถึงตลาดกลางข้าวโพดซึ่งเป็นแหล่งที่มีการตกลง
ซื้อขายข้าวโพดจำนวนมาก ตลาดกลางกรุงเทพฯ ตั้งอยู่ในบริเวณทรงวาด ซึ่งเป็นที่ตั้ง
ของบริษัทค้าพืชไร่และผู้ส่งออกเป็นส่วนใหญ่ ตลาดกลางข้าวโพดของไทยไม่เป็นรูปสถาบัน
ที่แน่นอนเหมือนกับตลาดกลางชิคาโกของประเทศสหรัฐอเมริกา แต่การซื้อขายมีลักษณะบาง
อย่างเหมือนตลาดกลางชิคาโก เช่น การซื้อขายมีทั้งที่เป็นการส่งมอบทันทีและแบบตลาด

อนาคต มีการซื้อขายตราสารแทนการส่งมอบสินค้า ทั้งนี้อาศัยความคุ้นเคยและความ
เชื่อถือซึ่งกันและกันเป็นเครื่องช่วยการตัดสินใจ หากมีกรณีพิพาทผู้ใหญ่ในวงการจะเป็น
ผู้ไกล่เกลี่ยหรือตัดสิน

ผู้ค้าที่มีบทบาทในตลาดกลางแบ่งได้เป็น ๓ พวกคือ *

๑. ร้านนายหน้าหรือร้านหยง
๒. นายหน้าเดินตลาด
๓. บริษัทผู้ส่งออก

๑. ร้านนายหน้าหรือร้านหยง โดยปกติจะเป็นร้านค้าพืชไร่หลายชนิดรวมกัน
เช่น ข้าวโพด ข้าวฟ่าง และพืชไร่อื่น ๆ ทำหน้าที่รับซื้อข้าวโพดจากพ่อค้าในท้องถิ่น
เพื่อขายให้แก่ผู้ส่งออกและโรงงานอาหารสัตว์ หรือแม่แต่นายหน้ารายอื่น ในการติดต่อ
รับซื้อข้าวโพด ร้านนายหน้าจะแจ้งราคาข้าวโพดแต่ละวันของตลาดกลางให้พ่อค้าในท้องถิ่น
ทางโทรศัพท์ โทรเลข หรือใบแจ้งราคา พ่อค้าในท้องถิ่นต้องคำนวณว่าเมื่อหักค่าขนส่ง
แล้วจะได้รับราคาเท่าไร หากพอใจราคาที่รับแจ้งก็จะส่งข้าวโพดมาขาย การซื้อขาย
ของพ่อค้าประเภทนี้นิยมกระทำเป็นเงินสดไม่มีการใช้เครดิต

๒. นายหน้าเดินตลาด มีชื่อเรียกในวงการค้าข้าวโพดว่าหลงจู๋เดินตลาด
ทำหน้าที่เป็นตัวเชื่อมในด้านการราคาและการติดต่อซื้อขายระหว่างผู้ค้าต่าง ๆ ในกรุงเทพฯ
โดยได้รับค่านายหน้ากระสอบละยี่สิบห้าสตางค์จากผู้ซื้อ ยกตัวอย่างเช่น ผู้ส่งออกรายหนึ่ง
มีความต้องการซื้อข้าวโพดจำนวนหนึ่งมีกระสอบหรือผู้ขายต้องการขายในจำนวนเดียวกัน
แต่ไม่ต้องการให้เกิดความกระทบกระเทือนต่อราคาตลาดในขณะนั้น ทั้งผู้ที่ต้องการซื้อ และ
ผู้ที่ต้องการขายก็จะไม่เสนอความต้องการในตลาดแต่จะให้พวกนายหน้าเป็นคนไปทาบถาม

* กังวาท คันทิพงษ์อนันต์, "ตลาดกลางข้าวโพดของไทย", วารสารสมาคม
พ่อค้าข้าวโพดและพืชพันธุ์ไทย (มิถุนายน ๒๕๒๐), หน้า ๒๘.

ผู้ที่สนใจซื้อขายจนครบตามจำนวนที่ต้องการ ปัจจุบันนายหน้าเดินตลาดหรือหลงจูเดินตลาด
ในตลาดกลางกรุงเทพฯ มีอยู่ประมาณ ๕๐ คน ซึ่งนับว่ามีความสำคัญต่อระบบการค้าในตลาด
กลางกรุงเทพฯ มาก

๓. ผู้ส่งออก หมายถึงบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนที่ทำการค้าข้าวโพดกับต่างประเทศ
โดยปกติจะทำการค้าพืชผลเกษตรกรรมอย่างอื่นด้วย ในปัจจุบันผู้ส่งออกข้าวโพดมีประมาณ
สองร้อยราย ผู้ส่งออกส่วนมากคิดคือซื้อข้าวโพดในตลาดกลางกรุงเทพฯ เพราะสามารถซื้อได้
จำนวนมากในเวลาสั้น มีผู้ส่งออกมากมายที่มีความต้องการข้าวโพดจำนวนมาก ออกไป
ตั้งหน่วยรับซื้อในต่างจังหวัดตามศูนย์รับซื้อต่าง ๆ

การค้าเป็นการของตลาดกลางกรุงเทพฯ จะเริ่มประมาณ ๘.๐๐ นาฬิกา ซึ่ง
เป็นเวลาที่พักค้าส่งออกหรือร้านนายหน้ารายใหญ่ ๆ ในกรุงเทพฯ ได้รับแจ้งราคาชิคาโก
ซึ่งส่งผ่านรอยเตอร์ ผู้ที่ไม่ได้รับบริการจากรอยเตอร์โดยตรงก็อาจอาศัยบริษัทหรือตัวแทน
ของประเทศญี่ปุ่นหรือประเทศสหรัฐอเมริกาในกรุงเทพฯ หรืออาศัยบริษัทอื่น ชำรราคา
ชิคาโกจะกระจายไปยังผู้ค้าในกรุงเทพฯ โดยการส่งข่าวของนายหน้าเดินตลาดเป็นส่วนใหญ่
ราคาชิคาโกที่ได้รับในแต่ละวันประกอบการพิจารณาพร้อมกับราคาซื้อขายในตลาดกลางกรุงเทพฯ
ของวันก่อน ๆ จะเป็นราคาซื้อขายใหม่ แต่ทั้งนี้จะขึ้นอยู่กับภาระกิจตลาดของผู้ค้าแต่ละฝ่าย
ควยว่าความต้องการซื้อขายในวันนั้น ๆ จะมีมากน้อยเพียงใด ราคาตลาดกลางกรุงเทพฯ
จะเริ่มคงที่ในครึ่งหลังของแต่ละวันและจะมีการพิมพ์ใบแจ้งราคาเพื่อส่งไปยังผู้ค้าในต่างจังหวัด

การค้าในตลาดกลางกรุงเทพฯ ถึงแม้ว่าจะไม่เป็นแบบแผนเช่นตลาดชิคาโก แต่ก็มี
ประเพณีปฏิบัติอันดี คือมีการใช้เครดิตในการซื้อขายข้าวโพดแทนการขายเป็นเงินสดทั้งหมด
และเมื่อเกิดปัญหาผู้ใหญ่ในวงการจะเป็นผู้ตัดสินอย่างเป็นธรรม

* การขนข้าวโพดจากพ่อค้าท้องถิ่นหรือจากสหกรณ์ท้องถิ่นไปตลาดกลางกรุงเทพฯ นั้น
ปัญหามีไคอยู่ที่การคมนาคมไม่สะดวก แต่อยู่ที่การเลือกใช้วิธีการขนส่งที่เสียค่าใช้จ่ายต่ำที่สุด
และสะดวกที่สุด เพราะจากจังหวัดต่าง ๆ เข้ากรุงเทพฯ อาจขนส่งได้ทั้งทางรถไฟ ทาง

รถยนต์ และทางน้ำในบางจังหวัด การขนส่งทางรถยนต์ นับว่าเป็นการขนส่งที่เสียค่าใช้จ่ายสูงที่สุด สำหรับการขนส่งทางน้ำ แม้ว่าจะเป็นขนส่งที่เสียค่าใช้จ่ายน้อยที่สุด แต่ก็ทำได้ช้าที่สุดและมีขอบเขตจำกัดสามารถขนส่งได้บางจุดที่มีเส้นทางน้ำผ่าน และยังคงเป็นช่วงเวลาที่ปริมาณน้ำมากพอควย โดยธรรมชาติระหว่างเดือนธันวาคมถึงเดือนมกราคมของทุกปีเป็นระยะที่มีการขนข้าวโพดเข้าสู่ตลาดกลางกรุงเทพฯ จำนวนมาก แต่น้ำในแม่น้ำต่าง ๆ จะขึ้นเขินทำให้การขนส่งบางแห่งไม่สามารถทำได้ หรือต้องใช้เวลานานมากขึ้นกว่าปกติ เช่นในแม่น้ำป่าสักในหน้าแล้งมีการขึ้นเขินถึง ๕ แห่ง เรือขนข้าวโพดซึ่งปกติใช้เวลาเดินทาง ๓๐ ชั่วโมง ในหน้าน้ำจะต้องใช้เวลาประมาณ ๕-๗ วัน ส่วนการขนส่งทางรถไฟมีความไม่สะดวกในแง่ที่ว่า รถไฟมีเส้นทางที่คงที่ การให้บริการพอค้าจะต้องขนส่งหลายทอด คือ จากแหล่งรับซื้อหรือโกดังสินค้าไปสถานีรถไฟ เมื่อถึงกรุงเทพฯ ต้องขนข้าวโพดจากสถานีรถไฟที่กรุงเทพฯ ไปไซโลอีกทอดหนึ่ง

กรณีค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการขนส่งนี้ นอกจากจะคำนึงถึงค่าใช้จ่ายต่ำสุดแล้ว สิ่งหนึ่งที่จะต้องคำนึงถึงในขณะนี้คือ ค่าใช้จ่ายในการรอคิวเข้าไซโล โดยเฉพาะอย่างยิ่งหน้าเก็บเกี่ยว เนื่องจากในระยะเก็บเกี่ยวมีข้าวโพดที่จะเข้าอบในไซโลจำนวนมาก แต่ไซโลมีกำลังการอบข้าวโพดไม่เพียงพอ เจ้าของข้าวโพดต้องเสียค่าใช้จ่ายในการรอคิวเพื่อรอเข้าอบข้าวโพด อีกประมาณวันละ ๑๐๐-๒๐๐ บาทต่อ ๑ คันรถ และในกรณีที่เป็นการขนส่งทางเรือ ค่ารอคิวเป็นเงินวันละ ๑ บาทต่อ ๑ ตันน้ำหนักของข้าวโพดในเรือ

การขนส่งข้าวโพดทางเรือได้รับความนิยมมากกรณีที่มีการส่งข้าวโพดจากศูนย์รับซื้ออำเภอท่าเรือ จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเข้ากรุงเทพฯ เนื่องจากทางน้ำระยะทางจากอำเภอท่าเรือถึงกรุงเทพฯ ไม่มีเขื่อนกั้นน้ำ และปริมาณน้ำในแม่น้ำก็มีมากพออัตราค่าบรรทุกข้าวโพดโดยทางเรือจากอำเภอท่าเรือถึงไซโลในกรุงเทพฯ จะเป็นดังนี้ ๑

ถ้าจอดหน้าไฮโลไม่เกิน ๑๐ วัน	กระสอบละ	๒.๕๐ - ๓.๐๐	บาท
ถ้าจอดระหว่าง ๑๑ - ๑๕ วัน	เสียเพิ่มกระสอบละ	๐.๒๕	บาทต่อวัน
ถ้าจอดนานเกิน ๑๕ วัน	เสียเพิ่มอีกกระสอบละ	๐.๑๐	บาทต่อวัน

อัตราค่าขนส่งดังกล่าว นี้ว่าน้อยมากเมื่อเทียบกับค่าขนส่งโดยทางรถยนต์ จากอำเภอท่าเรือถึงไฮโลในกรุงเทพฯ ซึ่งเสียค่าใช้จ่ายกระสอบละ ๕ บาท

สำหรับอัตราค่าขนส่งข้าวโพดจากจังหวัดต่าง ๆ เข้ากรุงเทพฯ ได้เคยมีคณะสำรวจของ นายสมัย เจริญรัต ทำการศึกษาไว้พอเป็นตัวอย่างในการพิจารณาเปรียบเทียบ ได้ดังนี้ ซึ่งในปัจจุบันค่าขนส่งได้เพิ่มขึ้นประมาณ ๑๕-๒๐% ซึ่งเป็นผลมาจากการเพิ่มขึ้นของราคาน้ำมัน

ตารางที่ ๑๐ ผลการสำรวจค่าขนส่งข้าวโพดถึงกรุงเทพฯ (ชค.๑๔ - กพ.๑๕)

หน่วย : บาทต่อตัน

จังหวัด	อำเภอ	เส้นทาง	ค่าขนส่ง
กำแพงเพชร นครสวรรค์ นครสวรรค์ นครสวรรค์ นครราชสีมา ประจวบคีรีขันธ์ พิษณุโลก สระบุรี สุโขทัย	เมือง	รถบรรทุก	๗๐
	พยุหคีรี	รถบรรทุก	๗๐
	ตากฟ้า	รถบรรทุกไปลงเรือ จ. ลพบุรี	๖๐
	ไพศาลี	รถบรรทุกไปลงเรือ จ. ลพบุรี	๕๕ - ๖๐
	ปากช่อง	รถบรรทุก	๕๐
	ปราณบุรี	รถบรรทุก	๗๐ - ๑๐๐
	เมือง	รถบรรทุก	๘๐ - ๘๐
	เมือง	รถบรรทุก	๘๐
	สวรรคโลก	๑. รถบรรทุก	๘๐ - ๑๒๐
		๒. ตู้รถไฟ - สัญญา	๑๐๕
สุโขทัย	ศรีสำโรง	๓. ตู้รถธรรมดา	๑๒๐
		๔. รถบรรทุกถึงท่าเรือ จ. นครสวรรค์	๕๐
		รถบรรทุก	๑๐๐

ที่มา : หนังสืออนุสรณ์ครบรอบ ๑๕ ปี ของสมาคมพ่อค้าข้าวโพดและพืชพันธุ์ไทย, ๒๕๑๖

ราคา

ราคาข้าวโพดมีลักษณะการเคลื่อนไหว เช่นเดียวกับพืชผลการเกษตรทั่วไป คือในระยะที่มีผลผลิตออกมาสู่ตลาดมากราคาจะตกต่ำ ราคาจะสูงขึ้นในระยะที่มีผลผลิตจำนวนน้อย เช่นในระยะก่อนถึงฤดูการเก็บเกี่ยวและหลังฤดูการเก็บเกี่ยว ราคาข้าวโพดในระบบการค้าภายในประเทศแยกพิจารณาได้เป็น

๑. ราคาที่ชาวไร่ได้รับ (Farm Price)
๒. ราคาขายส่ง (Wholesale Price)
๓. ราคาส่งออก (Export Price) ซึ่งจะได้กล่าวถึงในบทต่อไป

ราคาที่ชาวไร่ได้รับ (Farm Price)

ราคาที่ชาวไร่ได้รับปกติหมายถึง ราคาที่ชาวไร่ขายข้าวโพดให้แก่พ่อค้าท้องถิ่น ชาวไร่จำนวนมากที่มีข้อมูลพันทางด้านการเงินกับพ่อค้าท้องถิ่น การขายข้าวโพดมีลักษณะเป็นการหักหนี้ คือต้องยอมให้พ่อค้าที่เป็นเจ้าหนี้รวบรวมข้าวโพดไปตามจำนวนที่เป็นหนี้กันไว้รวมทั้งดอกเบี้ยเสียก่อน ส่วนที่เหลือจึงจะขายกันตามราคาที่พ่อค้ากำหนด ราคาตามที่พ่อค้ากำหนดจะขึ้นอยู่กับลักษณะของข้าวโพดว่ามีความชื้นมากน้อยเท่าไร จำนวนเมล็ดดีเสีย และขึ้นอยู่กับความยากง่ายของการรวบรวมข้าวโพดด้วย ถ้าพ่อค้าออกไปรับซื้อถึงไร่ข้าวโพดซึ่งอยู่ไกลจากแหล่งรับซื้อ ราคาที่ชาวไร่ได้รับมักจะทำ พ่อค้าจึงมีโอกาสเอาเปรียบชาวไร่ได้มาก โดยทั่ว ๆ ไปในระยะที่มีข้าวโพดออกสู่ตลาดมากราคาข้าวโพดจะต่ำ คือระยะเดือนธันวาคม-มกราคม ในระยะต้นฤดูการเพาะปลูกราคาจะสูงขึ้น คือระยะเดือนกรกฎาคม - ตุลาคม โดยปกติในระยะที่ข้าวโพดมีราคาสูงนี้ ชาวโพดมักจะอยู่ในมือของพ่อค้าท้องถิ่นเป็นส่วนมาก ในปี ๒๕๑๕ ราคาข้าวโพดสูงสุด เมตริกตันละ ๑,๘๕๐ บาท หรือกิโลกรัมละ ๑.๘๕ บาท ในเดือนกรกฎาคมและราคาต่ำสุด เมตริกตันละ ๑,๖๕๐ บาท หรือกิโลกรัมละ ๑.๖๕ บาท ในเดือน ธันวาคม รายละเอียดปรากฏในตารางที่ ๑๑

ตารางที่ ๑๑ ราคาเฉลี่ยรายเดือนของข้าวโพดที่ชาวไร่ได้รับ
(เฉลี่ยทั่วประเทศ)

บาทต่อกัน

เดือน	๒๕๑๕	๒๕๑๖	๒๕๑๗	๒๕๑๘	๒๕๑๙	๒๕๒๐
มกราคม	๖๖๐	๘๒๐	๑,๕๔๐	๒,๑๓๐	๑,๗๕๐	๑,๖๘๐
กุมภาพันธ์	๗๓๐	๑,๐๐๖	๑,๘๘๐	๒,๐๖๐	๑,๗๙๐	๑,๗๔๐
มีนาคม	๗๓๐	๘๔๐	๒,๑๙๐	๒,๐๗๐	๑,๖๘๐	๑,๗๓๐
เมษายน	๘๐๐	๑,๐๐๗	๑,๕๒๐	๑,๙๖๐	๑,๖๘๐	๑,๖๖๐
พฤษภาคม	๖๙๐	๑,๑๖๐	๑,๘๔๐	๒,๑๘๐	๑,๗๙๐	๑,๗๘๐
มิถุนายน	๘๘๐	๑,๒๒๐	๑,๗๖๐	๒,๐๕๐	๑,๘๑๐	๑,๗๔๐
กรกฎาคม	๘๕๐	๑,๒๓๐	๑,๗๗๐	๒,๒๔๐	๑,๘๕๐	๑,๖๓๐
สิงหาคม	๗๖๐	๑,๔๓๐	๑,๘๙๐	๒,๔๔๐	๑,๗๕๐	๑,๕๘๐
กันยายน	๘๕๐	๑,๓๗๐	๒,๐๐๐	๑,๙๘๐	๑,๖๐๐	๑,๕๙๐
ตุลาคม	๘๔๐	๑,๗๔๐	๕,๒๖๐	๑,๘๖๐	๑,๖๕๐	๑,๔๖๐
พฤศจิกายน	๘๖๐	๑,๕๒๐	๒,๒๑๐	๑,๗๔๐	๑,๖๖๐	๑,๕๘๐
ธันวาคม	๘๐๐	๑,๕๒๐	๒,๒๔๐	๑,๕๘๐	๑,๖๕๐	๑,๘๐๐

ที่มา : กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์

ราคาขายส่ง (Wholesale Price)

ราคาขายส่งคือราคาที่พ่อค้าในท้องถิ่นขายข้าวโพดให้แก่พ่อค้าในกรุงเทพฯ ซึ่งมีทั้งพ่อค้าส่งออกและพ่อค้าคนกลางในกรุงเทพฯ โดยพ่อค้าในกรุงเทพฯ จะแจ้งราคาขายไปยังพ่อค้าท้องถิ่นในแหล่งปลูกข้าวโพดต่างจังหวัด พ่อค้าท้องถิ่นรายใดพอใจจะขายในราคานั้น ๆ ก็จะได้เสนอขายมายังกรุงเทพฯ ราคารับซื้อของพ่อค้าในกรุงเทพฯ จะเปลี่ยน

แปลงไปตามจำนวนข้าวโพดที่ออกสู่ตลาด ในระยะที่มีข้าวโพดออกสู่ตลาดมากราคาจะต่ำ เนื่องจากพ่อค้าท้องถิ่นมีความต้องการขายสูง พ่อค้าท้องถิ่นถึงแม้จะมีความสามารถในการรวบรวมข้าวโพด แต่การเก็บรักษาข้าวโพดต้องเสียค่าใช้จ่ายสูงมากและเหตุผลอีกประการหนึ่งที่ทำให้พ่อค้าท้องถิ่นรับขายข้าวโพดคือ ความต้องการเงินทุนหมุนเวียน หลังระยะเก็บเกี่ยวราคาขายส่งจะต่ำ ในปี ๒๕๑๕ ราคาขายสูงสุดในเดือนพฤษภาคมเมตริกตันละ ๒,๓๕๕ บาท หรือกิโลกรัมละ ๒.๓๕ บาท และราคาต่ำสุดในเดือนสิงหาคมเมตริกตันละ ๑,๕๕๐ บาท หรือกิโลกรัมละ ๑.๕๕ บาท รายละเอียดปรากฏในตารางที่ ๑๒

ตารางที่ ๑๒ ราคาขายส่งเฉลี่ยรายเดือนของข้าวโพด (เฉลี่ยทั่วประเทศ)
บาทต่อตัน

เดือน	๒๕๑๕	๒๕๑๖	๒๕๑๗	๒๕๑๘	๒๕๑๙	๒๕๒๐
มกราคม	๘๕๓	๑,๖๒๗	๒,๒๑๑	๒,๕๖๒	๒,๑๘๘	๒,๐๒๒
กุมภาพันธ์	๘๖๗	๑,๕๘๘	๒,๓๕๒	๒,๔๐๘	๒,๑๘๖	๒,๐๖๓
มีนาคม	๙๑๐	๑,๕๓๘	๒,๖๑๖	๒,๓๓๗	๒,๑๗๕	๒,๐๕๔
เมษายน	๑,๐๐๘	๑,๕๒๑	๒,๔๒๕	๒,๖๐๑	๒,๒๔๕	๒,๐๘๗
พฤษภาคม	๑,๐๗๒	๑,๕๗๒	๒,๔๕๔	๒,๗๖๗	๒,๓๕๕	๒,๑๒๓
มิถุนายน	๑,๐๘๘	๑,๗๘๔	๒,๓๓๓	๒,๘๘๘	๒,๓๔๔	๒,๐๘๔
กรกฎาคม	๑,๑๐๖	๑,๘๐๔	๒,๑๘๘	๒,๔๑๔	๒,๑๘๑	๒,๐๕๒
สิงหาคม	๑,๐๒๓	๒,๐๒๘	๒,๒๒๑	๒,๔๒๕	๑,๙๕๐	๑,๙๓๒
กันยายน	๑,๑๓๘	๑,๗๘๑	๒,๓๙๓	๒,๒๗๑	๒,๐๓๒	๑,๗๘๘
ตุลาคม	๑,๑๓๓	๑,๘๒๓	๒,๓๐๘	๒,๐๘๑	๒,๐๓๑	๑,๖๓๐
พฤศจิกายน	๑,๑๗๔	๑,๗๐๕	๒,๗๘๑	๑,๙๒๗	๑,๙๘๘	๑,๘๓๐
ธันวาคม	๑,๕๕๔	๑,๗๑๐	๒,๗๑๐	๑,๙๑๕	๑,๙๘๖	๒,๐๘๘

ที่มา : กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์

สรุปภาวะราคาข้าวโพดในระดัการซื้อขายภายในประเทศขึ้นลงตามฤดูกาล
 เกี่ยวเกี่ยว การซื้อขายในระดันี้พ่อค้ารายใดมีเงินทุนจำนวนมากพอที่จะกักตุนข้าวโพดได้
 จะมีโอกาสได้เปรียบมาก แนวโน้มการค้าในปัจจุบันพ่อค้าท้องถิ่นเริ่มมีความสำคัญต่อการ
 ซื้อขายข้าวโพดมากขึ้น พ่อค้าท้องถิ่นในแหล่งผลิตข้าวโพดหลายแห่งได้ลงทุนสร้างฉางเก็บ
 ข้าวโพดเพื่อรอขายในขณะที่มีราคาสูง ทำให้ในบางครั้งพ่อค้าส่งออกไม่สามารถจัดหาข้าวโพด
 ได้ตามสัญญา

สาเหตุอีกประการหนึ่งที่ทำให้ราคาข้าวโพดเปลี่ยนแปลงไปมาก คือ ภาวะการ
 ผลิตที่ไม่สม่ำเสมอ ทั้งนี้เนื่องจากการผลิตข้าวโพดของไทยขึ้นอยู่กับธรรมชาติเป็นส่วนใหญ่
 ปีไหนฝนฟ้าไม่ตกตามฤดูกาลผลิตข้าวโพดได้น้อยราคาจะสูง นอกจากนั้นราคาข้าวโพดของ
 ไทยยังขึ้นกับราคาข้าวโพดตลาดชิคาโกอีกด้วย ถ้าผลผลิตของประเทศสหรัฐอเมริกาในปีใด
 มีมาก ราคาชิคาโกตกต่ำก็จะมีผลทำให้ราคาข้าวโพดไทยตกต่ำไปด้วย อย่างไรก็ตามที่
 จะได้มีการหาทางเพิ่มผลผลิตข้าวโพดเพื่อเป็นการเพิ่มรายได้ของชาวไร่รวมตลอดไปถึงรายได้
 จากการค้าเข้าของประเทศ.

